

Uppdrag att följa upp regionernas insatser inom ramen för överenskommelsen inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa för 2024

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp de insatser som regionerna vidtar inom de olika insatsområdena med anledning av överenskommelsen mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om en personcentrerad, tillgänglig och jämlik mödrahälsovård och förlossningsvård samt förstärkta insatser för kvinnors hälsa 2024. Socialstyrelsen ska inom ramen för uppdraget samla regioner för en dialog om den nulägesanalys av tillståndet i mödrahälsovård och förlossningsvården som respektive region har tagit fram inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR. Nulägesanalysen ska beskriva de utmaningar som återstår för att mödrahälsovården och förlossningsvården, inbegripet eftervården, ska bli mer personcentrerad, tillgänglig, jämlik, säker och bygga på bästa tillgängliga kunskap.

Socialstyrelsen ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter från SKR, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys och andra berörda parter.

Socialstyrelsen ska senast den 30 augusti 2025 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2024 använda 1 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2024 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 33 Förlossningsvård och kvinnors hälsa. Medlen

betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2024.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2025 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

En omfattande satsning på förlossningsvård och kvinnors hälsa har pågått sedan 2015. Totalt har ca 10 miljarder kronor fördelats till insatser som ska stärka regionernas förutsättningar att utveckla och förbättra förlossningsvården och arbetet med kvinnors hälsa. Inom ramen för satsningen har regeringen ingått flera överenskommelser med SKR och gett uppdrag till olika myndigheter. Myndigheternas uppföljningar visar att vården har blivit mer kontinuerlig och kunskapsbaserad. De allra flesta kvinnor anger dessutom att de är nöjda med sin förlossning och den vård de har fått i samband med förlossningen.

Det finns dock fortsatta utmaningar i förlossningsvården när det gäller tillgänglig, jämlik och personcentrerad vård, bland annat finns väsentliga skillnader i processer och resultat mellan regioner och förlossningskliniker. Tillgängligheten till vården har utvecklats olika och varierar mellan regionerna. Antalet disponibla vårdplatser för förlossningar har minskat under de senaste tio åren både i absoluta tal och i relation till antalet födda barn. Det finns också skillnader i vård för olika grupper av kvinnor, främst mellan låg- och högutbildade kvinnor och mellan kvinnor födda i Sverige och utanför Europa. Den långsiktiga kompetensförsörjningen av barnmorskor inom förlossningsvården är en utmaning, bl.a. på grund av en stor generationsväxling.

Hälso- och sjukvården behöver anpassas för att tillgodose flickors och kvinnors vårdbehov som har relevans för sexuell och reproduktiv hälsa, ur ett livslångt perspektiv med fokus på hälsofrämjande och förebyggande insatser.

Hälso- och sjukvården har svårt att vägleda flickorna och kvinnorna till rätt instans och vägarna till rätt vård behöver göras tydligare så att vården blir mer tillgänglig och lätt att nå. Det saknas också tydliga, kommunicerade vårdkedjor eller kompetens för att ställa rätt diagnos eller remittera till rätt enhet.

För att komma till rätta med dessa utmaningar har regeringen tagit initiativ till en förstärkt och förlängd satsning på förlossningsvård och kvinnors hälsa. Regeringen har aviserat 1,6 miljarder kronor för satsningen under 2024 och beräknar att avsätta 1,6 miljarder kronor under 2025.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för förlossningsvården med nationella mål samt mått och indikatorer för uppföljning. Planen ska ange en tydlig inriktning för utvecklingen av förlossningsvården och utgöra ett stöd för ett mer strategiskt och systematiskt förbättringsarbete i regionerna med syfte att bl.a. öka tillgängligheten och minska regionala skillnader. I uppdraget ingår även att föreslå prestationsbaserade mått för utvecklingen av vården. Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen dessutom belysa regionala initiativ så som barnmorskeledda förlossningskliniker ur ett patientsäkerhetsperspektiv. Uppdraget ska redovisas senast den 27 januari 2024.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har fått i uppdrag att följa upp satsningen på området förlossningsvård och kvinnors hälsa ur ett system- och patientperspektiv under perioden 2023–2025. I detta ingår att analysera om satsningen har bidragit till att hälso- och sjukvården, inbegripet förlossningsvården, har utvecklats och anpassats till flickors och kvinnors vårdbehov. I uppdraget ingår även att göra fördjupade analyser av utvecklingen inom området hälso- och sjukvård för flickor och kvinnor brett inbegripet förlossningsvården samt att identifiera områden där den medicinska kvaliteten och riktlinjer behöver utvecklas.

Socialstyrelsen har även i uppdrag att följa upp regionernas insatser inom ramen för överenskommelsen inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa för 2023. Regionerna redovisar sina insatser till Socialstyrelsen i mars 2024 och Socialstyrelsen redovisar sitt uppdrag senast den 30 augusti 2024.

Den 20 december 2023 ingick staten en överenskommelse med SKR för 2024 om en personcentrerad, tillgänglig och jämlik mödrahälsovård och förlossningsvård samt förstärkta insatser för kvinnors hälsa (S2023/03333).

Inriktningen för överenskommelsen för 2024 är att de mål som Socialstyrelsen kommer föreslå i den nationella planen för förlossningsvården ska beaktas i utvecklingsarbetet under 2024. Vidare ska regionerna i enlighet med överenskommelsen bland annat genomföra insatser för att skapa en sammanhållen graviditetsvårdkedja, stärka eftervården, samt minska skillnader i mödrahälsovården och förlossningsvården mellan olika grupper av kvinnor. Särskilda medel avsätts för insatser som ska stärka tillgängligheten till mödrahälsovården och förlossningsvården i landsbygdsregioner. Regionerna ska dessutom genomföra insatser för att utveckla hälso- och sjukvård som rör flickors och kvinnors hälsa och sjukdomar inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och insatser för en mer tillgänglig och jämlik vård för personer som utsatts för sexuellt våld eller könsstympning. För att kvalificera sig till medlen i satsningen under 2024, ska regionerna ta fram särskilda kompetensförsörjningsplaner avseende barnmorskor och andra professioner inom området eller revidera en befintlig särskild kompetensförsörjningsplan avseende barnmorskor och andra professioner.

Socialstyrelsen ska följa upp regionernas insatser inom ramen för överenskommelsen. I enlighet med överenskommelsen ska regionerna redovisa de insatser som har genomförts inom de olika insatsområdena med stöd av medlen från överenskommelsen och användning och förbrukning av medel för verksamhetsåret 2024 senast den 31 mars 2025 till Socialstyrelsen. Vid samma tillfälle ska regionerna även lämna en nulägesanalys av tillståndet i förlossningsvården i respektive region till Socialstyrelsen. Socialstyrelsen ska samla regioner för en dialog om den nulägesanalys av tillståndet i mödrahälsovård och förlossningsvården som respektive region har tagit fram, inom ramen för överenskommelsen, som ska beskriva de utmaningar som återstår för att mödrahälsovården och förlossningsvården, inbegripet eftervården, ska bli mer personcentrerad, tillgänglig, jämlik, säker och bygga på bästa tillgängliga kunskap. Socialstyrelsen ska se till att anvisningar om hur redovisningen inbegripet ekonomiska villkor ska gå till finns tillgängliga för regionerna senast den 31 maj 2024.

En utgångspunkt i överenskommelsen är att statens medel ska vara ett tillskott för att regionerna ska kunna utveckla och förstärka mödrahälsovården och förlossningsvården samt stärka insatser för kvinnors hälsa.

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Sara Salomonsson

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevisionen
Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA, OFA K
Regeringskansliets förvaltningsavdelning/Ek
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Sveriges Kommuner och Regioner